ARGHEZI. LECTURI INFIDELE

I. FUNERIU

Cuvinte-cheie: *textologie, poezie, editare, literatura română*

Cât de superficial se citește poezia! Câte erori de editare au trecut neobservate de cititori și chiar de profesori de literatură, de stilisticieni sau de critici literari! Mai neplăcut e când acești specialiști ai textului formulează concluzii hermeneutice sofisticate pornind de la erori. Am scris cândva despre cunoscuta gafă a lui Călinescu în interpretarea unui vers din poemul *Memento mori* al lui Eminescu. Reproducând *copite* în loc de *copile,* în versul: „Când în straturi luminoase *basmele copile* cresc“, divinul critic e convins că basmele sunt, în viziunea lui Eminescu, niște animale fabuloase cărora le cresc copite. Ce să mai zicem de un personaj al lui Marin Preda care exclamă *boi* în loc de *voi* citând patriotic din Goga: „De ce m-ați dus de lângă *boi*“, după care discuția alunecă semantic înspre simbolistica mitologică a *boului* Apis, ca să ajungă până la urmă la cucuruzul autohton, materie primă a mămăligii noastre, cea de toate zilele. În *Țiganiada,* editorul neglijent reproduce *boieria,* în loc de *buiecia,* ceea ce dă apă la moară unor interpretări sociologice vulgare în anii ’60 ai secolului trecut. Despre gafele – prea multe – ale lui Adrian Marino în editarea lui Macedonski am scris o carte întreagă (258 p.), după care prietenii filologi au început să mă evite, iar autorul acestor erori m-a onorat, în bună tradiție românească (vinovatul nu e cel care calcă pe bec, ci cel care constată fapta!) cu calificativul *belfer* de care trebuie să te ferești „ca de pungașii de buzunare“.

Deși a beneficiat de un editor fabulos, l-am numit pe Gheorghe Pienescu, nici Arghezi nu a fost scutit de asemenea erori. E drept, erorile nu sunt imputabile editorului, ci tipografilor sau unor „antologatori“ de ocazie. Cea mai cunoscută poezie a lui Arghezi

BDD-A32108 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:06:23 UTC)

este *Testament*, în primul rând pentru că e o artă poetică prezentă în manualele școlare. Reproduc primele versuri:

> Nu-ți voi lăsa drept bunuri, după moarte,
> Decât un nume adunat pe-o carte.
> În *seara* răzvrătită care vine
> De la străbunii mei până la tine,
> Prin râpi și gropi adânci,
> Suite de bătrânii mei pe brânci,
> Și care, tânăr, să le urci te-așteaptă,
> Cartea mea-i, fiule, o treaptă.

M-am întrebat, tot citind, ce sens ar putea avea sintagma *seara răzvrătită* și nu i-am dat de capăt. La un examen de bacalaureat, am pus această întrebare unui candidat, altfel bine pregătit, poate prea bine pregătit mi-am zis, când a încercat să-mi „decodeze“ sintagma, recurgând la o terminologie metaforică impresionantă din arsenalul comentariilor literare care circulau pe vremuri printre elevi. Profesoara examinatoare clătina și ea din cap în semn de aprobare. Așa o fi, le-am zis, dar eu tot cred că acolo nu e *seara*, ci *scara* pe care, câteva versuri mai jos, beneficiarul clauzei testamentare e invitat s-o urce treaptă după treaptă. Din păcate, Arghezi n-a prea lăsat manuscrise, variante nici atâta, așa că probe n-am de unde să produc. La câțiva ani după acel episod, discut întâmplător subiectul cu profesoara Emilia Ungureanu. Îmi spune că, la o emisiune radiofonică, Gheorghe Pienescu a relatat că poetul însuși s-ar fi amuzat (?) pe seama erorii, de lecțiune sau poate de tipar, exclamând concesiv: „acuma las-o așa!“

Scrupulos Pienescu, nimic de zis. Dovadă ediția *Scrieri*, un model de urmat. Dar ce se poate face când un altul, neatent (Petru Romoșan), reproduce greșit un text editat impecabil de Pienescu? O mostră freudiană incredibilă. Iat-o, în poezia *Rada*, sedus de grațiile țigăncușei, P. R. „personalizează“ imboldul impersonal al poetului:

> Și-a dezvelit sărind
> Bujorul negru și fetia,
> Parcă s-a deschis și s-a închis cutia

BDD-A32108 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:06:23 UTC)

Unui giuvaer de sânge,
Aș pune gura și *aș strânge*.
Un pic mai jos, recidivează:
Statuia ei de chihlimbar,
Aș răstigni-o ca un potcovar
Mânza la pământ,
Nechezând...

Mică deosebire față de original, dar cât de penibilă, căci la Arghezi este: *ai pune gura, ai strânge, ai răstigni-o.*

În sfârșit, niciun muritor nu este perfect. De data aceasta cred că o eroare a trecut neobservată de însuși Pienescu. Iarăși n-am probe, dar în versurile din ciclul *Cântare omului:*

Gândește mintea, zicu-mi, dar ce-ar putea să facă
Fără *gândirea* mâinii, închisă și săracă!

sintagma *gândirea mâinii* n-are nicio noimă. „Mintea gândește", ne-o spune poetul în primul vers, *mâna* doar execută ceea ce-i comandă aceasta. Nu garantez că în loc de *gândirea* ar trebui reprodus *lucrarea,* garantez însă că, dacă nu e *lucrarea,* atunci termenul autentic este un alt trisilab cu accentul pe a doua silabă.

P.S. Un prieten curios, inginer *nec plus ultra,* văzându-mi textul acesta, tare s-a mai mirat de calificativul cu care am fost onorat de A. M. și m-a rugat, necitindu-mi cartea, să-i dau, baremi, un exemplu de acolo. „Cererea dumitale îmi vine ca o mănușă – i-am spus – căci explică originea confuziei dintre *seara* și *scara* din *Testament*". Și am continuat: „un **C** de mână se confundă ușor cu un e de mână. Macedonski scria *ur**d**esc*, în loc de actualul *ur**z**esc*, ilustrând etimologia (lat. vulg. *or**d**ire*). Cum în manuscrisul poetului e o mică pauză între *ur* și *desc*, scrupulosul editor transcrie *vin dese*, ceea ce contrazice până și versificația, căci *urzesc* e bisilab, pe când *vin dese* e trisilab…, dacă am numărat eu bine" am continuat, recitându-i solemn pasajul cu pricina:

Însă plâng cu lacrimi și amari suspine
Căci **vin dese**, turbate, hoardele străine.

BDD-A32108 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:06:23 UTC)

ARGHEZI. UNFAITHFUL READINGS
(Abstract)

Key words: textology, poetry, publishing, Romanian literarure

The author underlines a very frequent phenomenon, that is, the mistakes that the publishers make when publishing the Romanian poets' literary works. Such mistakes can be met with Tudor Arghezi. In this regard, the author debates on the replacement in *The Will* of the word *ladder* with *evening*, which fact contradicts the logic of the whole poem. Within the poem *Rada*, the author identifies the grammatical mistake of replacing the 2nd person singular with the 1st person singular. As a consequence of the fact that we do not have Arghezi's manuscripts, the author makes only some suppositions in other poems like *Ode to the Man.*

BDD-A32108 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:06:23 UTC)